

OVER CHAOS EN ORDE IN DE BESTUURLIJKE INFORMATIEKUNDE

**Inaugurale rede van prof. dr. ir. J.L. Simons,
RUG, 28-2-89**

John Simons is een van de oprichters van onze vereniging. Onlangs sprak hij de rede uit die zijn aanstelling als hoogleraar Bestuurlijke Informatiekunde bij de vakgroep Bedrijfskunde van de Rijksuniversiteit Groningen publiekelijk bevestigt. Hier volgt een kort verslag van deze originele rede.

Vanaf de kansel van de indrukwekkende Groningse aula breekt de jonge hoogleraar het ijs met een anekdote die een voorbeeld geeft van chaos in de bestuurlijke informatiekunde (BIK). Vervolgens stelt hij na elkaar drie serieuze onderwerpen aan de orde: een schets van de historie van het vakgebied, een analyse van de lering die uit deze historie te trekken valt, en een persoonlijke visie op BIK.

In de geschiedenis van de BIK onderscheidt Simons vijf fasen vanaf de oertijd in de vijftiger jaren. Dit zijn achtereenvolgens de technologische, administratieve, methodologische, infologische en bedrijfsmatige fase. De namen spreken voor zich¹.

In de bedrijfsmatige fase wordt duidelijk dat in de afstemming tussen vraag en aanbod van informatie in organisaties op zijn best een chaotisch evenwicht bereikt kan worden. Stabiele evenwichten nastreven wordt als achterhaald beschouwd. De omgang van een volwassen organisatie met informatietechnologie kenschetst Simons aan de hand van een hiërarchisch lagenmodel. Van onder af zijn de lagen: middelen, processen, functies, mensen, structuren en beleid. De middelste lagen: functies en mensen, dienen sturend te zijn.

Na het historisch overzicht onderkent Simons drie terugkerende problemen in deze historie. Het eerste is de geforceerde ontwikkeling van het vak. Net als de ethiek holt de BIK achter de techniek aan. Het tweede is de gefragmenteerde ontwikkeling van het vak. Deelvakgebieden hebben hun eigen wereldjes. Een voorbeeld hiervan is dat in de expertsysteemontwikkeling veelal weinig gebruik wordt gemaakt van inzichten die in andere takken van informatiesysteemontwikkeling gemeengoed zijn. Het derde probleem, en nu raakt Simons echt op dreef, is het rubriceringsvraagstuk. Dit vraagstuk steekt in vele gedaantes de kop op in de BIK en neemt er volgens Simons een

centrale plaats in. Een algemene formulering luidt als volgt. Gegeven is een verzameling van onduidelijke omvang, bestaand uit onvolledig bekende objecten. Gevraagd wordt een rubricering zodanig dat objecten die tot dezelfde rubriek behoren meer gelijkenis hebben dan objecten die niet tot dezelfde rubriek behoren. De criteria voor gelijkenis zijn hierbij niet volmaakt duidelijk. Evenmin is duidelijk hoeveel rubrieken er mogen zijn, of ze mogen overlappen, of ze uitputtend moeten zijn. Een praktijkvoorbeeld is de poging van de overheid om haar burgers te rubriceren ten behoeve van de belastingwetgeving.

Nu komt Simons toe aan zijn persoonlijke visie op het vakgebied. Hij definieert BIK als "De theoretische en praktische studie van de afstemming van vraag naar en aanbod van informatie in organisaties". Bij deze afstemming zijn steeds drie soorten kennis en/of kunde betrokken: van organisaties, van de materie, en van informatie. De rol van materiekennis is hierbij vaak dominant, hetgeen een probleem is voor wie als vakonafhankelijk bedrijfskundige is opgeleid. Simons heeft een duidelijke mening over het BIK-onderwijs voor Groningse bedrijfskundigen. Hij pleit voor meer kwantitatief methodologische basisvorming om de informatiekennis en -kunde van de studenten op te schroeven. Het mag bijvoorbeeld niet voorkomen dat de bedrijfskundige een in vieren gedeelde rechthoek zonder dimensies als matrix aan de man probeert te brengen.

Tot slot eindigt de rede zoals ze begon, met een minder formeel gedeelte. Velen worden toegesproken, ook de studenten. Simons wil de strijd aanbinden met opvattingen als "Moet ik dat allemaal weten, bedrijfskundigen hoeven toch niet te kunnen rekenen?". Tot zover dit korte verslag dat helaas geen recht doet aan met name de vele geestige en snedige pointes uit betoog en geschreven versie van Simons' rede.

Gert Jan Hofstede

¹ Alleen de naam bedrijfsmatig is onduidelijk. Uit de geschreven versie van de rede blijkt dat Simons hieronder bedrijfseconomische of bedrijfskundige fase verstaat. Hij bepleit meer samenwerking tussen deze twee vakgebieden.